

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันการติดต่อสื่อสารมีความเจริญก้าวหน้ามาก ประกอบกับทางรัฐบาลได้ผ่อนคลาขมาตรการในการควบคุมเงินตรา และสนับสนุนให้ไทยเป็นศูนย์กลางการเงินในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยการอนุญาตให้ธนาคารพาณิชย์ประกอบกิจการวิเทศธนกิจ ซึ่งส่งผลให้อัตราดอกเบี้ยภายในประเทศมีความเป็นธรรมมากขึ้น และมีการไหลเข้าออกของเงินทุนได้อย่างเสรี รวมทั้งการติดต่อธุรกิจกับต่างประเทศมากขึ้น จึงต้องการความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยในการชำระเงิน ธนาคารพาณิชย์ได้พยายามคิดค้นวิธีการในการให้บริการทางการเงินรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ในขณะเดียวกันก็เพื่อลดต้นทุนในการดำเนินงานของตนเอง และเป็นการก้าวเข้าสู่ยุคของธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Banking) โดยพัฒนางานด้านคอมพิวเตอร์ให้ทันสมัยและสอดคล้องกับภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในยุคแห่งการพัฒนาทางด้านการสื่อสารข้อมูล การเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็วและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผลจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้ธนาคารเสนอวิธีการใหม่ ๆ เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินธุรกิจ และรูปแบบของบริการที่ได้จัดเตรียมไว้ให้แก่ลูกค้า คือ การโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Fund Transfer) ซึ่งนำระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในการตรวจสอบบัญชี และ (ในทางทฤษฎี) ถือว่ามีความรวดเร็วและถูกต้องแม่นยำเหมาะสมสำหรับการปฏิบัติงานของธนาคารพาณิชย์ โดยในที่สุดแล้วด้วยวิธีการโอนเงินนี้ จะทำให้การชำระบัญชีโดยผ่านทางเช็คและดราฟท์หมดสิ้นไปหรือเกือบจะหมดไป อันเนื่องมาจากความล่าช้าและค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการใช้เช็คและดราฟท์ เมื่อเปรียบเทียบกับ Electronic Banking

แม้ว่าการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ธุรกิจก็ตาม หลักกฎหมายในเรื่องนี้ยังสับสนและไม่แน่นอน จึงเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ เนื่องจากการที่ไม่มีกฎหมายเฉพาะเข้ามาควบคุม จึงทำให้สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาตกอยู่ในกฎหมายลักษณะสัญญาและลักษณะตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทำให้เกิดความได้เปรียบเสียเปรียบขึ้นในระหว่างคู่สัญญา เช่น ปัญหาทางด้านภาระการเลี้ยงภรรยาและความรับผิดชอบ ซึ่งส่วนใหญ่ข้อสัญญาจะกำหนดให้ลูกค้าเป็นผู้รับภาระ นอกจากนี้ในบางกรณีกฎหมายที่มีอยู่ก็ไม่สามารถนำมาปรับเข้ากับข้อเท็จจริงได้ ดังนั้นหากจะต้องนำหลักกฎหมายที่ใกล้เคียงมาวินิจฉัย โดยอาศัยบทบัญญัติตามมาตรา 4 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ปัญหาคือจะนำกฎหมายลักษณะใดบ้างมาวินิจฉัย และจะต้องตีความบทบัญญัตินี้ดังกล่าวนี้ได้อย่างไร จึงจะเป็นการถูกต้องและสร้างความเป็นธรรมแก่คู่สัญญา

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ในบางประเทศที่สังคมและระบบธนาคารถูกพัฒนาไปสู่ระบบการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ปัญหาและข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการโอนเงิน มีส่วนผลักดันให้ทางการสร้างกฎหมายเฉพาะขึ้นมารองรับวิธีดำเนินการและการให้บริการธนาคารอิเล็กทรอนิกส์ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา มี Electronic Fund Transfer Act 1978 เป็นกฎหมายแม่บท และมี Regulation E ของ The Federal Reserve Board เป็นระเบียบและวิธีปฏิบัติในส่วนของรายละเอียด รวมถึงการกำหนดความรับผิดชอบของแต่ละฝ่ายที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้สหราชอาณาจักรได้บัญญัติ The Data Protection Act 1984 เพื่อรองรับการดำเนินงานด้านคอมพิวเตอร์

สำหรับองค์การระหว่างประเทศได้มีการพิจารณาและร่างแนวทางกฎหมายการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ขึ้นในปี 1985¹ โดยที่ประชุมคณะกรรมการกฎหมายการค้า

¹ บริษัท บี.เอ็ม.เอส จำกัด. เอกสารวิจัยเรื่อง โครงการศึกษาเรื่องความร่วมมือระหว่างธนาคารพาณิชย์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจและการให้บริการแก่สังคม. เสนอต่อสมาคมธนาคารไทย มีนาคม 2530 : 189 - 190. (พิมพ์คัด)

ระหว่างประเทศ (United Nations Commission on International Trade Law : UNCITRAL) ขององค์การสหประชาชาติ ได้ส่งร่างดังกล่าวให้กับรัฐบาลและองค์การระหว่างประเทศ รวมทั้งรัฐบาลไทย เพื่อขอความเห็นและข้อวิจารณ์ โดยมีเนื้อหาสาระคล้ายกับ Electronic Fund Transfer Act ของสหรัฐอเมริกา และหากกฎหมายระหว่างประเทศฉบับดังกล่าวผ่านที่ประชุม UNCITRAL แล้ว ก็จะมีผลบังคับใช้กับประเทศสมาชิกด้วย ทั้งนี้ ประเทศไทยในฐานะที่เป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติและภายในประเทศ ธนาคารและสถาบันการเงินได้มีการนำเอาระบบการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาให้บริการจนเป็นที่รู้จักแพร่หลาย จึงสมควรที่จะมีการพิจารณาและจัดให้มีกฎหมายการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกัน อีกทั้งเพื่อรองรับปัญหาทางกฎหมายที่เกิดขึ้นจากการให้บริการโอนเงินภายในประเทศ เนื่องจากปัจจุบันมีเพียงธนาคารแห่งประเทศไทยที่เข้ามาพัฒนา ดำเนินการ และควบคุมในเรื่องการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ * และสมาคมธนาคารไทยเป็นผู้พัฒนา ดำเนินการ และดูแลการทำธุรกรรมในส่วนของการโอนเงินรายย่อยทางอิเล็กทรอนิกส์ระหว่างประชาชนทั่วไป (Online retail fund transfer system) โดยธนาคารแห่งประเทศไทยควบคุมอีกที อย่างไรก็ตาม การให้บริการโอนเงินภายในประเทศยังอยู่ในระหว่างการพัฒนา เมื่อระบบเริ่มดำเนินการอย่างสมบูรณ์แล้ว ธนาคารแห่งประเทศไทยจึงจะดูแลให้ดำเนินการตามแนวทางที่วางไว้

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* ธนาคารแห่งประเทศไทย ดูแลระบบการชำระเงิน ภายในได้ชื่อระบบบาทเนท (Bahtnet) ได้แก่ การหักบัญชีเช็คด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Cheque Clearing System), การโอนเงินรายใหญ่ทางอิเล็กทรอนิกส์ (Large Value electronic fund transfer system) และการหักบัญชีรายย่อยทางอิเล็กทรอนิกส์ (Offline retail fund transfer system)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ภายในประเทศ ว่าสมควรที่จะปรับใช้กับกฎหมายลักษณะใด และกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันเพียงพอหรือไม่ที่จะครอบคลุมกับทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้น มีความจำเป็นหรือไม่ที่จะมีบทบัญญัติเฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับเรื่องการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ หากจำเป็นมาตรการทางกฎหมายรูปแบบใดที่จะเหมาะสมในการให้ความคุ้มครองผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการโอนเงิน อันจะไม่ใช่เป็นการขัดขวางการพัฒนาของระบบการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ และขณะเดียวกันก็สอดคล้องและส่งเสริมต่อพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย

วิธีการวิจัยและขอบเขตของการศึกษาวิจัย

วิธีการวิจัยเรื่องนี้ใช้การวิจัยเอกสาร โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว ทั้งข้อมูลในทางวิชาการและในทางปฏิบัตินำมาศึกษาวิเคราะห์ นอกจากนี้ได้ใช้วิธีการสอบถามผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย มุ่งศึกษาวิจัยปัญหาทางด้านกฎหมายที่ใช้บังคับกับการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ภายในประเทศ โดยเน้นวิเคราะห์เกี่ยวกับปัญหาทางกฎหมายที่เกิดขึ้น เพื่อหาข้อสรุปว่าการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ สมควรปรับเข้ากับกฎหมายลักษณะใดของประเทศไทย กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันเพียงพอหรือไม่ที่จะครอบคลุมปัญหาต่าง ๆ และมีความจำเป็นหรือไม่ในการที่จะมีกฎหมายเฉพาะมารองรับธุรกรรมนี้

สมมติฐานของการวิจัย

ความเจริญก้าวหน้าของระบบการสื่อสารโทรคมนาคมและวิวัฒนาการทางเทคโนโลยีมีส่วนผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการที่ใช้ในการโอนเงิน โดยมีการนำสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์เข้ามาใช้ในการให้บริการโอนเงินภายในประเทศ เอกสาร

หลักฐานที่ใช้อ้างอิงและพิสูจน์ จึงถูกเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปจากเดิมหรืออาจไม่ปรากฏให้เห็นและไม่อาจใช้หรือยอมรับในทางกฎหมายที่มีอยู่ได้ ดังนั้นเมื่อเกิดปัญหาหรือข้อผิดพลาดในการดำเนินการจนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่เกี่ยวข้อง การที่ไม่มีกฎหมายการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์โดยเฉพาะ จึงมักจะเกิดข้อถกเถียงโดยปราศจากข้อยุติ โดยเฉพาะสร้างความเสียหายให้กับผู้ใช้บริการ โดยผู้ใช้บริการไม่อยู่ในฐานะที่จะหาเอกสารหลักฐานมาเรียกร้องได้แล้ว ก็อาจทำให้บริการการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์เสื่อมความนิยมไปได้ และในทางอ้อมเดียวกัน ธนาคารที่ให้บริการก็ไม่อาจมั่นใจได้ว่า กฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบัน ได้ให้ความคุ้มครองธนาคารอย่างเพียงพอหรือไม่ หากมีปัญหาและเกิดการฟ้องร้องทางศาล

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบแนวความคิด ที่มา และวิวัฒนาการของการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์
2. ทำให้ทราบถึงรากฐานและความสัมพันธ์กันตามกฎหมาย ระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับระบบการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ ว่าแต่ละฝ่ายมีขอบเขตความรับผิดชอบมากน้อยเพียงใด
3. เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาและจัดให้มีกฎหมายการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ภายในประเทศ เพื่อให้ทันกับสภาพความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ และพัฒนาการทางธุรกิจการเงินรูปแบบใหม่ ๆ ในขณะเดียวกันก็สอดคล้องและเป็นแนวทางเดียวกับร่างแนวทางกฎหมายการโอนเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การสหประชาชาติ